

Kyene

SIHTASUTUSE KIHNU KULTUURIRUUM LEHT

JAANUAR 2009

JUUBÕLI eri

SA Kihnu Kultuuriruum asutamiseõst ond 5 aastat kaodu!

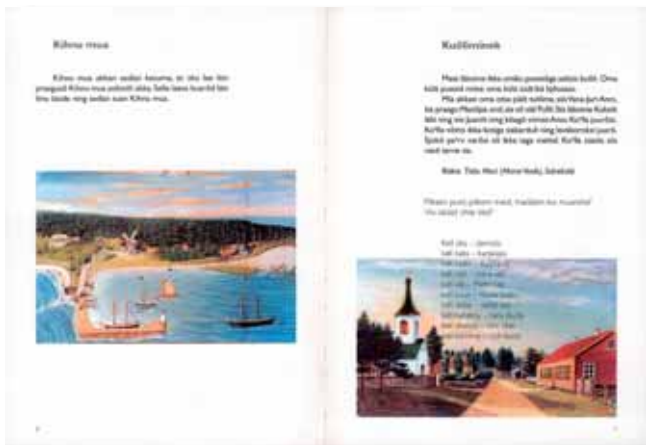
Kihnu Kultuuriruum kaenti UNESCO pärimuskultuuri meistritiostõ nimekirja novembriss 2003.

 UNESCO-le esitet tegevuskava elluviimiseks luõdi SA Kihnu Kultuuriruum, msas-

jalõ nõukogo valis juhatusõ 2004 aasta jaanuariss.

SA Kihnu Kultuuriruum kuulub Kultuuriministeriumi alla ning suab siält omalõ tegevustoetusõ.

Kihnukielne Lugõmik.

2004. aastal algatas nõukogo mõttõ-talbusõ Kihnu kultuuri kestmi-se teemadel. Prioritieteks valiti Kihnu muuseum arendminõ, Kihnu kultuuri õpetaminõ kuõlis ning Kihnu Pulma elusõ ärätaminõ.

Esimene suur ühistüe oli Läänemetsä Ly, Koldõ Külli, Nõlvaku Evi ning Joel Sanga kihnukielne „Lugõmik“, mille järges akkasid lapsõd kuõlis õepma.

2005. aasta algusõs tegelesime jaanuaritorma kahjustustõga ning materiaalsõ abi jagamisõga Kihnu ning Manõja rahvalõ. Asutati SA Kihnu Kultuuriinstituut gümnaasiumi luõmisõks Kihnu kuõli baasil.

Keväde korraldasimõ meie esimese pärimuskultuuri seminari teemal „Kõik müümäks? Pärimuskultuur kellele ning msasja jaoks?. Tähistäsime käsitiemeister Ärmä Roosi 70 juubõlit. Akkas ilmuma ajaleht Kyne.

Sõelmsimõ koostüelepingu Tartu Ülikuõliga riigelarvõlisõ üliõpilaskoha suamisõks kihnlasõlõ. Akkasimõ ede vaelmistama riiklikkõ prognaemma Kihnu kultuuri oidmisõ rahastamisõks.

Kihnu lapsõd mängvad Lõuna-Itaalias nipskisi.

2006. aastal alatõs akkasime vällä andma Theodor Saare nime-list pärimuskultuuri aujõnda. Esimene laureaat oli Kihnu Poiste bändi laulja Kaerametsä Raino meremehelaulõ kogomisõ ning esitamisõ iest.

Kevädseminari teema oli „Pärandkooslused ja pärimuskultuur“ sest SA Kihnu Kultuuriruumi juhatus oli koostües vallavaalitsusõga alustan suurt projekti Kihnu eenä- ning karjamuadõ korrastamisõks, mis oli UNESCO-le esitet tegevuskavass tähtsäl kohal.

Võtsimõ osa folkloorifestivalõst: Lõuna-Koreas ning Lõuna-Itaalias.

Ilmus Vilve Kalitsa põhjalik uurimustüe „Kihnlas-te elatusalad“.

Lohu Meelis Kasõl kosjõs. Mioksõ rätiku all Raili õlga?

Nuõrik tansib oma teese tansu abielunaesõna. Piäle lava taga jõstmist ning veemejagamist ond tämale põll ede ning tanu pähe

Kadripäevä aegõs käusime Lohu Meelisega Kasõ Railil kosjõs, algas meite suur pulmaprojekt, msasja jäädvustamisõks tegimõ koostüed filmigrupiga Rühm Pluss 0.

2007. aasta akkas nuõrikumaja kombõ elusõ ärätamisõga ning suis-tõ pulmõ edevalmistamisõga. 13 aastat laulmata pulmalaulud tulõtati miele ning sui olid kahed kolmõpääv-sed külõpulmad!

Talvi ning Jaanus jõstvad piäle registieermist „lava taga“. Talvi tahassmte teestest erinevält uiu all olla ning oli sellepä-räst maesõma nuõriku riietega nagu oli Kihnu kommõ tihti 1980-ndatõ aastatõ pulmõss.

Kihnu pulmatraditsiooni taastaminõ ond algusõst piäle oln UNESCO tegevuskava tähtsäm iesmärk.

Folklooriansambõl Kihnumua andis Mõnu käsitietalus 77 konsõrti suarõ külõliste. Sügüse õnnõs-tus Kadripäevä pidu jälle külõdesse tahakohe mielitä.

2008. aastal lõpõtäsime juhataja lap-sepuhkusõ tõttu pitkõle ve-nün keskkonnaprojekti. Liha-veistele ehtasimõ karjaaidu, käusimõ Gotlandi suarõl luõmapidämist uatõmõs ning loodusmuastike kordõsoidmist õepmõs. Traditsiooniliste muastike oidmiseks tegime koostüed Kihnu Majandusõ OÜ-ga. Ilmus Kihnut tutvustav Tiiu Speeki raamat „Kannikesed meres. Kihnu rannikumere teejuht“.

Koostõõs Kihnu vallavaalitsusõga korraldõt semi-

Kasõ Raili jagab Lohul veimi, esimene paeck lähõb ämmõle.

nari teema oli „Hülgepüügõ taaslubaminõ kihnlastõ-lõ“. Selleks loa taotlõminõ käüb edekohe.

UNESCO osalusprogrammi toetusõl ilmused Nii-

Mieste ülgepüügist ond õpõtaja Eevi Türki juhendamisõl joonistan pildi 4 klassi Kihnu kuõliõpilanõ Tõnisa Aivo. Ülge-püük ond kihnlastõl ää kieltüd, aga sie tulõb uistõ siädusli-kuks tehä.

pandud.

du Katrini 3 lauluvihku: Lastõ, Nuõrdõ ning Naestõ lauluvihk, mis ond nüid kasutusõs kuõlis ning lauluseltsis.

Folklooriansambõl Kihnumua käüs festivalidel Tsehhis, Slovakkias ning Ukrainas. Tsehhist leütüd aruldasõd kallistseltsi rätikud viisid mõttõlõ telli põllõriidi ning traditsioonilisi rätikusi interneti kaodu - Ruõtsist, Venemualt, Tsehhist, Ameerikäst ning viel muualtki.

Suurejoonelinõ põllõriiete ning rätikutõ näitusmüük toimus Metsämua talu avamisõl. Tähtis sündmus sihtasutusõlõ ond Metsämua talu ostminõ, kus ond oln mjõtmõd kultuurikohtumisõd ning küläpidod.

Lastõ pillilaagrist võtvad osa üle puõlõ kihnu kuõlilastõst ning soovijasi tulõb ikka juurõ. Laagris õpitassõ akordioni-, lõõtsa-, kitarri- ning viulimängü. Aasta lõppis aruteluga oma muusikakuõli tegemise vajadusõst.

vaata edasi lk 4

SA Kihnu Kultuuri Instituudist

Ärmä Roosi, Mere Marju, Järsumäe Virve ning Järsumäe Urve kondligä sõitmõs.

Kui mia puõlsada aastat tahakohe nuõrõ poesina Kihnu tuli, nägid suaer ning kihnlasõd suutumaks teissmuõdi vällä. Ruavi Riõt, üks esimesi naisi, kissi miolõ tolmotsõ tie piäl vasta astus, küsüs oma laulva iälegä: „Mjõllas tulid, mjõllas ää lähäd?”.

Aga mia ei lähäss naa kähku ää, mia jäi kogoni puõlõks talvõks Kihnu! Eläsi Mäel, kus Maenn andis priipärest seüä, kus Taennu aris nurkõs muetta ning muudkui imetles, et sioksõ tühja asja iest nao raadiotüe ning iälte ülesvõtminõ isegid palka mak-sõtassõ!

Sellest aast ond Eesti Raadio arhiivis mio saatõd Kaerametsa Veeda, Ruavi Mitta, Aru Pietri ning paeludõ teeste kihnlastõga. Täna ond nied aruldasõd iäled kaugõst minevikust!

Nied olid aad, kus kuõlis ei lubatass lastõl riäki kihnu kielt ning käüä kihnu riietegä. Aga kihnlasõd nao inimesed kõikis muulal suurõs jõlmõs tegäd just sedä mis ammõtlikult kieltüid ond. Omavahel riägiti ikka armast suarõkielt ning kui tüdrikud kuõlist koo tulid, siis taotasid nämäd vormiriided nurka ning vädäsid selgä kõrdid-jakid ning sjõdusid rätikud pähä.

Nüüd ond aad, kus kuõlis piäb õepma kihnu kielt ning kõegõ jõlusamini kihnu riidi kandvad lapsõd suavad preemiasi. Aga paeludõs kododõs ei riägi enam emäd-isäd kahjuks oma lastõgä kihnlastõ emäkielt. Sasja pärest siis? Ond sii äkest süüdläseks raadio ning telekäs oma kirjakelegä või uõpis kihnlasõ oma tahtminõ olla kiegi muu kui kihnlanõ?

Puõlsada aastat tahakohe ei mõestass mia mõtõlda, et ühekorra, kui piä juba otsõs aell ond, tulõb miol kamanda Kihnu instituudi tüed. Asutuse, kissi piäb vastutama pissikse rahvakjõllu kiele ning kommõtõ allõs jäemise iest. Aga tõsi ta ond – just siokõ ondki meite instituudi piäminõ mõtõ.

Sihtasutusõ Kihnu Kultuuri Instituut nõukogos ond meiti setse – Nõlvaku Evi, Ärmä Roosi, Koldõ Külli Kihnust, maesõmalt kielemehed Mart Meri ning Harri Jõgisalu ning Manõjalt Riida Tiit ning mia. Instituudi juhataja ond kõikõlõ tuntud-tiätüd raadiuaiäl Mere Marju. Manõja suarõkeskusõs tüetäväd instituudi puõlt Neeme Salme, Sjõlla Elvi, Kase Svea. Kõik me olõmõ murõs kihnu kiele ellujäemise pärest. Sie panõbki meiti andma vällä raamatusi, tegemä kihnukielsi raadiusaatõsi, kutsma kogo nõupidämisi ning seminära.

Mere Marjut põlõ miol taris tutvustamõtõ, tämä soe ning naerunõ iäl kostab egä kihnlasõ kodõ esmaspä ning riede umiku ning riede õhta, kui eetriss ond „Kihnukielsed uudisõd”. Esimene saadõ oli eetris 3.niärikuu pääval 2005.aastal. Sie oli kolmõminutinõ uudis, sasja tegid Mere Marju

Renovieeritud Manõja küläkeskus.

ning Ansu-Mihkli Heleri. Sama aasta lõppus tuli trükist kua meite esimene raamat – Naada Juku „Hülgeküti päevik”. Selle järgõ tuli „Veretõõ Läänemere!” (Kaerametsa Veeda uurimus Jaan Umbi tragöödiast) ning „Kudas kihnlasõd Manõja vallutasid” (Manõja suarõ ajalugu alates 1933.aastast). Ilmumas ond „Elumõnu” (Ärmä Roosi autoriraamat oma elutiest), „Kihnu elulood” (lugusi Lüllevanast ning Enn Uioõtoast kuni Järsumäe Virveni). Instituut ond vällä andn kihnu-ainõlisi kaalendrisi, tegemisel ond kaalender 2010. Sellekorra tahamõ selle pühendä Järsumäe Virvele. Kihnu eläväle legendile. Tulõmõs ond kua kihnukielse „Aabets”, msasja pani kogo Kolde Külli koos Läänemetsä Reene ning Nõlvaku Evigä ning sasja taris mualis ette jõlusad pildid Uno Roosvalt. Kolde Külli ond lõpõtämäs kihnu kieleõpikut vanõmatõlõ klaessõlõ. Ennäe, olõmõ ju jälle ringigä uioõst kihnu kiele juurõ tahakohe jõudn!

Oma emäkiele oidmine ond egä rahva oma asi. Kiegid teene vällästpuõlt sua sedä tehä mte. Sama lugu ond kua kihnu kielegä. Üsksi maessakas ei sua sedä elus oeda, kudas tämä sedä kua ei tahaks. Kihnu kiel eläb sõni kui kihnlanõ ise sedä pühäks piäb. Et aga Kihnus ning Manõjal eläb inimesi, kissi tahtvad selle kiele selgeks õppi, siis ond Instituudil plaanis juba selle aasta muarjakuus Manõjal kihnu kiele laagõr kogo kutsu. Kõikõlõ, kissi tahtvad oma kihnu kielt paranda, vanu sõnu ning ütlemisi elusta, ond uõtõt Manõja uioõks ehitet suarõkeskusõs.

Ette iäd mielt tieb miõle kua sie, et tüese akkan Kihnu Kielekoda ond juba mjõtu korda koos käün ning üsä niipiä ilmuva kihnukielse aabetsi parmaks kielekasutusõks iäd nõu andn.

Kihnu Instituudi tegemistest tohem'tõ vällä unusta meite tegemisi kihnu kultuuri esitamiseks maesemal ning vällämuual. Egä-aastasõd ond meite kultuuripäävad Riigikogos. Viimse mardipäeva käüsime Veneetsias, selle aasta silmäpiiril ond Ahvõnamua ning Holland. Mitte üks kultuur ei sua kaua kestä, kui tämä teste kultuurõgä läbi käü mte...

Kase Mark

Metsamaa taluss on elu siss, aga uõnõd uõtavad renovieermist.

2009. aasta prioritet on Kihnu muuseumi renovieermise lõpõtaminõ. Muuseumi uõnõssõ kolib SA Kihnu Kultuuriruum kunter. Luõdud on kaks riiklikku programmi Kihnu regionaalprograemm ning Kihnu Kultuuri prograemm, mis toetavad trükiste ning filme tegemist pärimuskultuuri talõtamisõks, vanadõ fotodõ ning vanavara korjamist muuseumi täiendusõks.

Kihnu Kuõli õppõprogrammis on mõõtmõd Kihnu kultuuriga siotud õppõainõd: kihnu kiel, kihnu ajalugu ning loodusõpõtus, traditsioonilõ nõ käsitõie, laul ning tants. Kihnu Vallavaalitsus on tein paelu ää UNESCO tegevuskavass ede nõhtud õpõtajatõ motivieerimiseks.

Kihnu kuõli ning lastõaa tegevust toetavad uvialategevus ning pärimuslaagrid koostõies renovieeritud muuseumiga.

SA Kihnu Kultuuriruum on AS Kihnuranna ga pidän läbiriäkmissi kultuuriturismi arõndamisõks. Tegutsõb Mõnu käsitõietalu, külästajõtele avatassõ Metsamaa talu, tüetäb tenniseväljak koos treenerigä.

Kihnu kultuuri on väljõspuõl tutvustan Järsumäe Virve koos pereansambliga, Harri Jõgisa lu raamat "Meri põlõ mte paljas vesi", Kärt Summataaveti uurimus "Kihnu Roosõ kindakirjad"

Folklooriansambõl Kihnumua Ukrainass esinemes.

Sügõsene Metsamaa pillilaaгри ühispilet.

ning populaarnõ Kihnu Poiste bänd.

Folklooriansambõl Kihnumua on SA Kihnu Kultuuriruum allüksus. Üle puõle sajandi te gutsevat folklooriansamblit Kihnumua juhatab Katrin Kumpan. Järjepidev autentsõ folkloori viljelemine on tuõn tunnustust ning Euroopa Kultuuripreemia 1999.

Kihnu Kultuuriruumi Nuõrdõseltsi iesmõrgiks on autentsõte pärimuspiirkondade nuõrdõ omavahõlinõ koostõie. Olõmõ kohtun setodõ, võrokeste, mulkõ ning Peipsi vanausulistõga.

Lõpõtusõks mia soovi Kihnu ning Manõja rahvalõ järgmist uut tegudõrohkõd "viisaastakud". Iesmõrgid on ikka samad: riägime kihnu kiele, ojamõ kihnu kombõsi, kannamõ kihnu riidi ning ei lase ennätsi väljõpuõlt tulõva alvast mõjuta.

Pillilaaгри tunnid talvõ.

Jäeme ikka iseennästeks ning oma eluviisilõ kindlaks. **Uiõ-Matu Mare**

Info SA Kihnu Kultuuriruumi tegemistest:
www.kultuuriruum.ee
Nuõrdõseltsiga suab liituda: www.orkut.com
Kihnu Nuõrdõselts kommuun.

SA Kihnu Kultuuriruum tegevusplaan:
www.kul.ee **Rahvakultuur all.**
UNESCO Pärimuskultuuri Meistriteoste nimekirjale esitet taotlus: www.unesco.ee

SA Kihnu Kultuuriruum juhataja
Mare Mätas: kultuuriruum@kihnu.ee